

Vanhuksellakin on oikeutettuja pelkoja, jotka vaikuttavat hänen elämäänsä!

Poikkeuksetta lähes jokaisen, ainakin vähävaraisen vanhuksen, suurin pelko on omasta kodista pois joutuminen. Useimmat vanhat ihmiset ovat elämänsä ajan olleet sairaalassa sen verran usein, ettei juuri kukaan heistä ajattele lämpimästi sinne joutumista. Tietystä määrin sairastuminen ja hoitoon joutuminen kuuluvat kuitenkin normaaliin elämään, eikä kukaan voi välttää näitä usein epämieluisia kokemuksia.

Olemme kuitenkin tulleet aikaan, jossa säästösyistä usean pienituloisen ihmisen elämään vaikuttavat tekijät, joita ei voi pitää positiivisina eikä toivottavina. Karkein esimerkki on tavallaan useilla paikkakunnilla vanhainkotiin kuuluvien vanhusten sijoittaminen sairaaloihin, koska vanhustenhoitopaikkoja ei ole kylliksi.

Elämme ajassa, jossa jälleen kerran on yksi ihmisyyden perustekijöistä joutunut kadoksiin. Elämämme mielekkyys on hyvin suuressa määrin kiinni henkisistä tekijöistä, ei ensisijaisesti materiaalisista tekijöistä. Oma koti ja oma paikka ovat yksi tärkeimmistä elementeistä, mutta ensisijaisesti henkisessä merkityksessään. Ihmisen turvallisuudelle ja henkiselle kasvulle, kehitykselle, on välttämätöntä tietynlainen oma tila, avaruus, omine rajoineen ja suojamuureineen.

Ihminen tarvitsee oman tilansa, oman alueensa, voidakseen kehittyä omaksi itsekseen, persoonakseen. Tämä on tärkeä edellytys ihmisen yhteiskuntakelpoisuudelle, sillä ihminen ei voi antaa mitään sellaista mitä hänellä ei ole. Ihminen voi antaa vain sellaista, mitä hänellä on. Jos ihmisen oman alueen ja oman tilan lakeja rikotaan, rikotaan samalla jotakin hänen todellisessa olemuksessaan, psyykessä. Tämä merkitsee tietynlaista henkistä väkivaltaa, usein kehollistakin. Nämä rikkomukset voidaan nähdä lukemattomissa tapauksissa niin mielisairaaloiissa kuin yleensä psykiatrisessa hoidossa. Ihmisen mieli on todella arvoituksellinen, joskus tavattoman vahva ja särkymätön, usein taas äärimmäisen herkkä ja hauras.

Mikä vahvistaa toista ihmistä, rikkoo toisen lopullisesti. Mikä myrskyn tavoin saa jonkun juuret painumaan syvään maaperään, lennättää toisen pois omalta turvalliselta paikaltaan!

Tämä ihmisen arvoituksellisuus ja monimuotoisuus merkitsee ajattelevalle ihmiselle varovaisuutta ihmissuhteissa. Ajattelematon taas jättää jälkeensä lukemattoman joukon rikkiäisiä kansamatkaajia.

Meidän Pohjoiseurooppalainen kulttuurimme ei kuulu ainakaan ajattelevimpaan ihmisryhmään, etenkin kun ajatellaan vanhuksia. Kehitys näyttää suuntautuvan entistä enemmän ajattelutapaan, jonka perusteella vanhuus, sairaus ja kuolema koetaan niin vastenmielisiksi, että vanhukset usein jätetään omiin oloihinsa, ilman sitä tukea ja turvaa, mitä he toista kertaa elämässään tarvitsevat. Niin, he ovat kulkeneet oman polkunsa tämän elämän kamaralla, alkaen vastasyntyneen turvottomasta tilasta, nousten vähitellen omille jaloilleen ja jälleen kerran vähä vähältä painuen kumaraan ja toisten ihmisten avun varaan. Heidän viimeisin tilansa muistuttaa hyvin paljon pientä lasta, joka kaikessa on riippuvainen lähimmäisistään.

Jos nykyinen suuntaus jatkuu, riittääkö meillä luottamusta elämään ja sen kantokykyyn, jos entistä enemmän joudumme näkemään sellaisia tekijöitä, mitkä viestittävät tulevasta turvattomuudesta? Jos me emme pidä huolta vanhuksistamme, kaivamme ehkä itse tiedostamatta maata oman itsemme alta, sahaamme juuri sitä oksaa rungon puolelta, jolla itse istumme!

Pieni lapsi ei käytännössä tajua turvattomuuttaan, vaan luottaa ensisijaisesti vanhempiinsa, huonoihinkin sellaisiin. Vanhemmat ovat hänelle kuin puolijumalia, virheettömiä, erehtymättömiä siinä määrin, että suuremmissa ristiriitatilanteissa lapsi hylkää mieluummin itsensä kuin vanhempansa.

Vanhus poikkeaa lapsesta yhdessä todella vakavassa ja murheellisessa suhteessa. Kehollisesti ja osaksi mielensä voimavarojen suhteen hän kulkee kohti lapsenomaista avuttomuutta, mutta hänen olemuksessaan on kuitenkin vuosikymmeninen kokemus ja elämänviisaus, tieto. Kun hän nyt kohtaa torjuntaa, hylkäämistä, turvattomuutta, on tämä negatiivinen tunne sisäisiä maailmoja ravisuttavaa, vaikka harva ulkopuolinen tulee sitä ajatelleeksi.

Moni näkee vain hauraan, rypistyvän ihmiskuoren, käsittämättä ollenkaan niitä mielenelämän liikkeitä, jotka kätkeytyvät usein mielestämme sekavan olemuksen taakse. Usein se, mitä pidämme sekavuutena, ei välttämättä ollenkaan ole sitä. Aivan kuten lapsen leikki on hänen työtänsä, samalla tavoin vanha ihminen on suuressa luonnon määrittämässä prosessissansa, josta lainomaisuuksien johdosta jokainen meistä tulee aikanaan osalliseksi. Kaiken tämän kieltäminen on mitä suurinta itsepetosta. Myös oman vanhenemisen halveksiminen ja vääränlainen kuoleman toivottaminen on elämää halveksivaa käytöstä. Miksi jollakin pitäisi olla oikeus välttää tämä kaikkien osaksi tuleva tilanne? Vanhenemisen ja kuoleman hyväksyminen ovat itse asiassa mitä suurimmasta merkityksestä oikeanlaisen elämänasenteen omaksumisessa.

Joka tietää vanhenevansa ja kuolevansa, arvostaa jokaista päivää, hetkeä, sekuntia. Harhaluulo ikuisesta elämästä maan päällä johtaa väärin ratkaisuihin ja narsistiseen elämäntapaan.

On utopistista uskoa asioiden ja näkemysten kokonaisvaltaiseen muuttumiseen. Ihminen on valinnut narsistisen elämäntattomuuden ja itsekeskeisen asenteen kaikkeen ympärillä olevaan. Mutta yksilöt voivat muuttua ja muuttuvatkin. Pienemmät ihmisjoukot ja ryhmät voivat muuttua ja omaksua oikeanlaisen asenteen kanssaihmissiinsä. Joka saarnaa paratiisista tämän maailman keskellä osoittautuu jossakin tositalanteessa väärän opin julistajaksi ja hurmahenkiseksi, mutta me uskomme pie-niin keitaisiin tämän maailman myrskyjen pauhujen keskellä!

Pohjoiseurooppalainen kulttuuri on ilmeisestikin valinnut tiensä, jolta ei ole paluuta. Narsistinen elämäntattomuus ei ole kykenevä rakastamaan lähimmäistään, ei ole kykenevä antamaan lapsilleen oikeanlaisia eväitä maailmassa selviämiseen, ja mitä ei vanhemmuus kykene antamaan omille jälkeläisilleen, sitä ei pystytä antamaan mummuille ja vaareille.

Narsistinen näkemys kokee vanhenemisen ja rypistymisen jonakin niin negatiivisena, että joudutaan pienemmässä tai suuremmissa määrin jonkinlaisen suuruu-

denhulluuden tai mielikuvituksellisuuden pyörteisiin. Silmiin kehittyvä piilolinssien tavoin aivan omalaatuisensa okulaarit, joiden lävitse kaikki näyttää juuri sellaiselta kuin toivotaankin. Peiliin katsominen tuottaa suurta mielihyvää, kun kuvastin kertoo näkemästään juuri siten kuin se on komennettu julkituomaan.

”Ken on maassa kaunehin?” Oikeastaan tämä on vanhanaikaista ja satujen maailmaan kuuluvaa. Nykyajan ihminen on sen verran laiska ja vaivannäkönsä laskelmoiva, ettei hän enää edes esitä tätä kysymystä, vaan peilin tehtävä on kuuluttaa heti sen eteen astuttua: ”Siinähan sinä jälleen olet, kaunokaiseni. Koko maan päällä ei ole vertaistasi!”

Niin, mikä on satujen maahan kuuluvaa? Pitäisi kai puhua mielummin perinteisistä saduista ja... hmmm... aivan uudesta satumaailmasta, joka kasvaa ja kehittyä itse kunkin narsistisen ajattelun mukaisesti. Kaikki todellisuudesta ja ajallisuudesta poikkeava on tavalla tai toisella satumaailmaa, uutta tai vanhaa. Kauniita asioita kertomaan komennettu peili tekee käskyn mukaisesti, pitääköön asia paikaansa tai ei.

Kummallista on sekin, että sama peili kertoo sitten toiselle perheenjäsenelle aivan kummallisia asioita. Heikomman osapuolen saapuessa kuvastimen ääreen ja vienosti toivoen kuulevansa kuka maassa on kaunehin, ärähtää peili vihaisesti: ”Jos kerran haluat tietää kuka on maassa kaunehin, mene hitossa pois edestä, sillä sinähän peität näkyvyteni!”

Vanhus on nähnyt elämänsä aikana niin monenlaista, että kaiken keskellä helposti kadottaa toivonsa. Siksi monen muistikirjoitukseksi voidaankin laittaa: ”Elämästä kylliksi saaneena nukkui pois keskuudestamme...” On todella surullista että niin moni on suorastaan kyllästynyt tähän elämään. Miksi? Usein ensisijaisesti sen johdosta, että vanhus näkee kaiken narsistisen elämäntavan äärimmäisen turhauttavana ja väsyttävänä. Hän tietäisi kertoa meille jostakin paljon paremmasta ja kestävämmästä, mutta me olemme leimanneet hänet vanhanaikaiseksi ja ajasta jälkeen jääneeksi.

Aika roisia siinä valossa, mitä olemme yrittäneet heijastaa tämän kirjoituksemme avulla! Viisaudessamme ja valistuneisuudessamme olemme erehtyneet valon ja pimeyden välillä. Pimentynyt mieli halveksii valoa, joka sokaisee pimeyteen tottuneet silmät. Jos koskaan, niin juuri nyt pätee ikivanha viisaus, että vain silmänsä kiinni puristava voi väittää, ettei aurinko paista ollenkaan!

Me olemme katsoneet sopivaksi juuri tässä ajassa sulkea silmämme niin valtavalta määrältä vanhojen viisauksia, että olemme tulleet uussokeiksi. Narsistinen ajattelu on siinä suhteessa todella katala, ettei se juuri millään alueella kykene näkemään tulevaisuuteen, nurkan taakse. Se ei myöskään näe mitä mutkan takana on tulossa vastaan, vaan oikaisee mielellään kurveissa, ajatellen vain vauhtia ja omaa mukavuutta.

Narsistinen ajattelutapa sisältää itsessään tuhon siemenen. Aikanaan tuli televisiosta ohjelma, joka kertoi jokaiseen soluumme ohjelmoidusta kuolemasta. Teemme mitä tahansa, ruumiimme on eräänä hetkenä tuhoutuva. Tämä on elämän ja

kuoleman laki, luonnon peruuttamaton päätös. Se on jokaisen edessä riippumatta tekemisistämme ja ajatuskuvioistamme. Meidän ei kuitenkaan ole pakko heittäytyä narsistisen harhan valtaan, mikä suuressa määrin on tietoista itsepetosta.

Narsistinen ajattelu saa unohtamaan niin hyvin oikeutetun kuin muunkinlaisen pelon. ”Minulle ei voi sattua mitään ikävää! Tuota ei tapahdu ainakaan minulle! Minä en todellisuudessa vanhene ollenkaan! Vanhat ihmiset ovat vastenmielisiä ja muistuttavat jostakin sellaisesta, mitä en halua juuri nyt ajatella!”

Ihmisen itsepetoksella ei siis ole rajoja! Peloton ihminen on nykyään todella suuressa suosiossa. Kaahari ja jopa rattijuoppo nauttii suuren yleisön salaista ihailua. ”On siinä todella peloton kaveri!” Mitä hurjempia temppuja joku tekee, sitä suurempaa ihailua hän saa osakseen. Jälleen kerran itsepetosta ja yhteisöllistä petosta! Ihmisessä, joka ei pelkää mitään, ei ole kerta kaikkiaan kehumisen aihetta! Vain tyhmä ihminen ei pelkää mitään!

Jos pääsisimme haastattelemaan todella jotakin saavuttaneita hurjapäitä ja sankareita, saisimme kuulla heidän jokaisen tunnustavan, että he pahoissa tilanteissa todella pelkäsivät. Mutta he pelostaan huolimatta tekivät sen, mikä toi heille kunniaa ja mikä palveli kanssaihmiä! Todella viisas pelkää, mutta suorittaa velvollisuutensa pelostaan huolimatta!

Pelko on yksi elämää ylläpitävistä tekijöistä. Pelko johtaa harkitsemaan, suunnittelemaan, ennakoimaan tulevaa – välttämään pelon kohteen! Väärä pelottomuus on siis myös narsismia, kykenemättömyyttä ennakoita tulevia katastrofeja!

Ilman pelkoa elämä muuttuu arvaamattomaksi, turvattomaksi. Narsisti pelkää tiettyjä asioita, mutta on peloton juuri siinä kohden missä niskakarvojen tulisi nousta pystyyn. Hän saavuttaa hyvällä onnella suuria, mutta useimmiten toisten ihmisten kustannuksella. Hän saa muut pelkäämään, jopa kammoksumaan itseään. Mutta hän ei hätkähdä mistään, sillä hänen peilinsä pitää huolen hänen itsetunnostaan jatkuvalla hokemisella: ”Sinä olet maassa kaunehin, nuorempi kuin koskaan!”

Kuka miettisi sen tarkemmin kehuja sanoja, hunajanmakeata ääntä! Aivan kuten sopiva määrä alkoholia saa tilikirjan sivut näyttämään aivan toisenlaisilta, velkojen muuttuessa saataviksi, suuri määrä uskoa omaan ylivertaisuuteen saa kuluvat päivät merkitsemään lisääntyvää nuortumista.

Vanhempi väestö ei käsitä tätä nykyistä suuntausta ollenkaan. Siksi olemme antaneet sille sopivan nimityksen: kalkkikset! Eiväthän nämä muinaisaikojen dinosaurukset käsitä mitään nykyajan menosta ja vauhdista! Meillä aivo leikkaa, ja mitä suurempi jyty ja melu on päällä, sitä vakuuttavampaa on kaikki esittämämme. Nyt puhaltavat uudet tuulet, ja vanhukset saavat korjata kampaustaan tässä hulvattomassa menossa! Ihme että tukka enää päässä pysyy!

Voi kurjuuden kurjuus! Olisiko sittenkin helpotus jos tämä vanha sukupolvi saisi nukkua pois kaikkea tätä näkemästä? Kaiken keskellä alkaa säälittää aivan uudella tavalla tämä vanhempiemme sukupolvi. Vanhusten olisi paljon parempi olla, jos ei heillä olisi niin paljon tietoa ja viisautta. Meidän säälimme jää todella varjoon sen säälin rinnalla, mitä he kokevat meitä kohtaan! Ei ole ihme että heidän tukkansa on muuttunut harmaaksi ja kasvot ovat niin rypistyneet murheesta, ei när-

kästyksestä! Meidän siis tulisikin sääliä itseämme, narsistista omahyväisyyttämme, joka on johtanut meidät aivan vääränlaisen maailman luomiseen!

Jos ei vanhoja ihmisiä olisi ollenkaan, olisimme jo totaalisesti hukassa! Onko lisääntyvä dementia vanhustemme ainoa pelastus säästyä liian suurelta murheelta? Onko se luonnon keino säästää entisaikojen viisaat lopulliselta sydämen särkyimiseltä? Teemmekö sittenkin palveluksen isillemme ja äideillemme, kun annamme heidän vaipua dementian unohduksen maailmaan, pois luomastamme sekasorron maailmasta?

Voihan nenä, kuinka tyhmiä me oikein olemmekaan!

Markku Vuori

Copyright 2006

Ihminen tavattavissa ry.